

СУЧАСНА ЛЮДИНА В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИМІРІ

Наконечна О.П., Національний університет водного господарства та природокористування

XXI століття з його динамізмом, інформаційною насиченістю, глобалізацією всіх процесів обумовлює досить різноманітні і навіть прямо протилежні альтернативи людського буття, задаючи параметри сучасної людини. При цьому, незважаючи на всі пошуки і відповіді щодо усвідомлення людиною власної проблемності, що були висловлені плеядою мислителів попередніх епох, проблема залишається і навіть стає актуальнішою. Адже особливістю сучасної людини є існування на перетині культур, традицій, мов, текстів, що складає багатоманітність її життєвих світів, вимагаючи осмислення, вибору, вчинків, що визначає її долю та майбутнє людства.

Нелінійність, неієрархічність, калейдоскопічність, внутрішній динамізм, відкритість і незавершеність, відсутність єдиного центра, деформація/трансформація – такими рисами можна охарактеризувати життєвий світ сучасної людини. Сучасну людину (В.Вельш, Б.Хюбнер) називають естетичною, зважаючи на роль чуттєвості, переживання, образності, мистецтва у її життєсвіті і життєдіяльності, на роль зорового образу, візуальної культури, візуального мислення у формуванні її погляду на буття. Естетичне осягає багатоманітність проявів естетичного відношення у сучасному світі, охоплює буття “всієї людини”: її тілесність, почуття, фантазію, думки, мову, її народження, розвиток, деградацію, смерть, відродження.

Увага до різних вимірів людського буття виявляється у розширенні поля філософського осмислення, серед яких – проблема тілесності (ландшафтів тіла, меж тілесності, співвідношення тілесності і святості, життєвих контекстів, зокрема і криза вітальності, проблема смерті як своєрідний шлях людини до себе, постлюдскість тіла), проблема текстуальності людського буття (наративність людської свідомості та текстуалізації несвідомого, розгляд самосвідомості як гіпертексту), проблема чуттєвості (виявляє небайдужість людського життєстварення, що втілюється в різній гаммі екзистенціальних станів – від здивування до насолоди, від захоплення до незадоволення, від переживання до ерзац-переживання, імітації).

Естетичне завжди було життєствердною силою людського світовідношення як в контексті формування людської чуттєвості, пізнання міри і гармонії в усіх сферах життєдіяльності, творення ідеалу, так і в контексті людського самоусвідомлення і комунікації через творення мистецтва, художньо-образного виміру світу. Тож цілком закономірно, що в умовах кризи класичної парадигми, наповнення новим змістом традиційних цінностей, зміни дискурсів і типів раціональності, естетичне сприяє підтримці і розгортанню смисложиттєвих пошуків людини, не тільки виявляючи їх складність, а й створюючи умови для руху у як найбільш розмаїтих напрямках, “дає змогу цвісти сотні квітів” (Р. Рорті). Прилучаючись до естетичного, художнього та прагнучи до власного творення в естетичному вимірі людина здатна випробовувати себе і світ. Віднайшовши смисл у мистецькому тексті, особа буде чутливішою, зорієнтованою на бачення смислу у житті, налаштовуючи свій життєвий світ на смислотворчість.

Складність природи естетичного, поєднання в ньому теоретичного і практичного вимірів через його зануреність у реальність, в осмислення людиною свого життєстварення

дозволяє тлумачити естетичне як життєвий світ людини. Естетичне постає одночасно як основна естетична категорія і як антропологічна категорія, що виражає фундаментальність людської життєдіяльності, втіленої в її естетичному досвіді. Життя, постійно збагачуючись досягненнями людського духу, засвоює їх для своїх практичних потреб, породжуючи нові питання, що вимагають свого осмислення в естетичних концепціях. Тому різні підходи втілюють багатоманітність вираження чуттєвості і здатність до її теоретичного виявлення в поняттях.

Значне місце у естетичному вимірі сучасної людини займає мистецтво, утримуючи пам'ять, що несе смисли, випробувані часом, які потребують прочитання, інтерпретації, розуміння, даючи благодатний ґрунт для експериментування (часто досить вдалого «осучаснення» вічного). Сучасне мистецтво культивує людську творчу активність також і шляхом епатажу, звертаючись до аномальностей, що повинно виривати індивідів із status quo і завдяки силі “дивного” має допомагати їм ставати новими істотами, виявляючи свій можливісний вимір.

Мистецтво власними засобами здатне і до симуляції дійсності, створення полегшених “версій життя”, містифікації реальних процесів, що міфологізує людську свідомість, деякою мірою компенсує людині її потрясіння в глобалізованій інформаційній культурі. Даючи певні миттєві насолоди така продукція, насправді, придушує людину, досвід і переживання якої стають не справжніми, вторинними (їх замінюють історичні алюзії, спец ефекти, супертреки, “зірки” кіно, телебачення, арт-інсталяції, перфоменси, шоу) і вже не наповненими таємним інтимним змістом, а справжні культурні цінності опошляються тиражуванням і модою. А це, в свою чергу, розширює естетичну проблематику, підсилює дискусію про справжність і несправжність мистецтва, відмінність між мистецтвом і не мистецтвом, естетичним і неестетичним переживанням, про співмірності краси і потворності, піднесеного і низького у сучасному мистецтві.

Та мистецтво, попри всі форми його сьогоднішньої модифікації, а, може, і завдяки їм, здатне до “перевідкриття” реальності людського буття і напруженого життя духу. Сила мистецтва виявляється у створенні смислового поля, в якому людина може випробовувати себе, вчитись співучасному діалогу та іронічно-критичному ставленню до життя і до самої себе, виробляючи уміння жити в сучасному світі, прориваючись за межі повсякденності.

Таким чином, естетичний вимір сучасної людини виявляє всі грані становлення її життєвого світу через випробовування себе, культивування себе, подолання небезпеки дегуманізації. Людина починає відчувати, що лише вона сама відповідає за своє буття і долю світу.